

3. Російсько-український словник. т. 1 (А–Ж). За ред. А. Кримського. – К: Червоний шлях, 1924.
4. Російсько-український словник. т. 2. За ред. А. Кримського. вип. 1 (З–К). – К. : ДВУ, 1929; вип. 2 (Л–Намыкивать) – К. : УРЕ, 1932; вип. 3. (Намыл–Нять), – К. : УРЕ, 1933.
5. Російсько-український словник. т. 3. За ред. С. Єфремова. вип. 1. (О–Поле) – К. : ДВУ, 1927; вип. 2 (Поле–Пячение) – К. : ДВУ, 1928.
6. Шерех Юрій (Шевельов Ю.В.). Так нас навчали правильних проізоношень [Ел. ресурс] / Поза книжками і з книжок // Упор. Р. Корогодський. – К., Вид-во «Час», 1998 (08.1986). – 456 с. / Режим доступу : <http://r2u.org.ua/node/111>

Словники

- ПСРП** Полный словарь русского и польского языка / Сост. П.П. Дубровскимъ. – Варшава: Изд. книгопродавца Фердинанда Гезика, 1907. – 836 с. + IX.
- РУС** Російсько-український словник. За ред. А. Кримського та С. Єфремова. – К. : Держ. вид-во України – УАН, 1924–1933. – т.1–3. Електронна версія: (підготував О. Телемко) – К. : К.І.С., 2007 [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- РУСВТ** Російсько-український словник військової термінології 1928р. (С. та О. Якубські) [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- РУСГ** Російсько-український словник: В 6 т. / Редактори тому: С. І. Головащук, Л. А. Коробчинська, М. М. Пилинський. – К. : Наук. думка, 1969. – т. 6. – 727 с.
- РУСДМ** Російсько-український словник ділової мови 1930р. (М. Дорошенко, М. Станиславський, В. Страшкевич) [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- РУСІ** Російсько-український словник 1930р. (О. Ізюмов) [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- РУСК** Російсько-український словник / Укл. М. Канівець. – К. : Друкарня Експедиції Заготовок Державних Паперів, 1918. – 63 с.
- РУСН** Російсько-український словник. У 4-х томах. Том 3. П–Р (Серія «Академічні словники») / Гнатюк І. С., Головащук С. І., Жайворонок В. В. та ін. – т. 3. – К. : Знання, 2013. – Х, 933 с. – (Академічні словники).
- РУСПМ** Російсько-український словник правничої мови 1926р. (В. І. Войткевич-Павлович, Г. Д. Вовкушівський та інші) [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- РУСТТ** Російсько-український словник технічної термінології 1928р. (І. Шелудько, Т. Садовський) [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- РУСТПГ** Російсько-український словничок термінів природознавства і географії / Зладив К. Дубняк. – Вид. 3-тє, доповн. – Кобеляк., 1917. – 40 с.
- РУСТПЕ** Словник технічної термінології електротехніка (проект) : Матеріали до української термінології та номенклатури. / Укл. І. Шелудько. – Т. XII. – Х. : Державне видавництво України, 1928. – 248 с.
- РУСУС** Словарь російсько-український 1893–1898рр. (М.Уманець, А.Спілка.) [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- РУСФХ** М. Вікул. Російсько-український словник термінів фізики і хімії. – Гадяч, 1918. – 41 с.
- РФС** Полній русско-французській словарь / Сост. Н. П. Макаровымъ. Изд. 12-е, пересм. и доп. – С.-Петербургъ : Изд. Н. П. Макарова, 1911. – 1109 с.
- СБТ** Словник біологічної термінології / Укл. С. Паночіні // Серія практичних словників. – Вип. IV. – Х. : Радянська школа, 1931. – 89 с.
- СГ** Словарь української мови: В 4-х т. За ред. Б.Грінченка [Ел. ресурс] – К., 1907–1909 / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- СМУ** Словник московсько-український / Укл. В. Дубровський. – К. : Рідна Мова, 1918. – 542 с.
- СПТ** Словник природничої термінології (проект): Матеріали до української термінології та номенклатури. / Укл. Х. Полонський. – Т. XI. – Х. : Державне видавництво України, 1928. – 262 с.
- СТТ** Словник технічної термінології (з російським покажчиком) / Укл. М. Дарморос, Л. Дарморос. – К. : Горно, 1926. – 291 с.
- СУР** Словник українсько-російський 1927 р. (А. Ніковський) [Ел. ресурс] / Режим доступу : <http://www.r2u.org.ua>.
- ТСД** Толковый словарь живаго Великорускаго языка В. И. Даля. Издание общества любителей Российской словесности, учрежденнаго при Императорском Московском Университетѣ [Ел. ресурс] – М., 1863. / Режим доступу : <http://slovardalja.net/word.php?wordid=35156>.

УДК 372.881.111.1

В. В. Тупченко,

Луганський національний аграрний університет, м. Харків

СПЕЦИФІКА НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Стаття присвячена актуальній проблемі специфіки написання реферату зі спеціальності англійською мовою у немовних вищих навчальних закладах. Процес формування знань, умінь та навичок реферування спеціальних текстів описується у статті. Розкриваються специфічні вимоги до реферування ініомовних текстів студентами немовних вищих навчальних закладів.

Ключові слова: реферат, спеціальність, немовний, англомовна література, наукова інформація.

СПЕЦИФІКА НАПИСАННЯ РЕФЕРАТА ПО СПЕЦІАЛЬНОСТІ НА АНГЛІЙСЬКОМУ ЯЗЫКЕ В НЕЯЗЫКОВИХ ВИЩИХ УЧЕБНИХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Статья посвящена актуальной проблеме специфике написания реферата по специальности на английском языке студентами неязыковых высших учебных заведений. Процесс формирования знаний, умений и навыков реферирования специальных текстов описывается в статье. Раскрываются специфические требования к реферированию иноязычных текстов студентами неязыковых высших учебных заведений.

Ключевые слова: реферат, специальность, неязыковой, англоязычная литература, научная информация.

SPECIFICITY OF WRITING ABSTRACT ON SPECIALITY IN ENGLISH IN NON-LINGUISTIC HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article is devoted to the actual problem of the specificity of writing an abstract on speciality in English in non-linguistic higher educational establishments. It is known that the course of foreign language proposes such kind of educational activity as writing an abstract in English on the basic speciality of students. The process of special texts abstract writing abilities and skills forming haven't found proper representation in scientific pedagogical literature that is why it is described in the article. A set of scientific works which are devoted to the problem is considered. It is known that texts are divided into primary and secondary in linguistics. The creation of secondary texts is connected with two main processes: folding and expanding of information. The main forms of content brief presentation of primary texts are abstracts. It is proved that there are specific demands to the writing of foreign texts abstracts. The aim of all the kinds of abstracts is to present definite scientific information. It is obvious that the most difficult parts of an abstract are introduction and conclusion. The content of an abstract which includes theoretical and practical aspects of the problem is given in the main part. One should know peculiarities of lexical and grammatical constructions using. Special attention should be given to conclusions. It is necessary to define the sphere of further research, to pick out aspects which left unrevealed. It is proved that writing an abstract on speciality in English is a complex intellectual process which is based on higher cognitive processes and it demands informational and analytical abilities and skills development, intercultural, linguistic and didactic competence.

Keywords: abstract, speciality, non-linguistic, English language literature, scientific information.

На сучасному етапі вища освіта в Україні орієнтується на входження в єдиний європейський освітній простір, у зв'язку з чим змінилися підходи до вищої освіти в цілому, і в сфері навчання іноземним мовам зокрема. Людина, яка навчається у вищому навчальному закладі, повинна не тільки володіти знаннями і навичками, необхідними для майбутньої трудової діяльності, а й бути готовою до професійної реалізації себе в нових умовах світу, який стрімко змінюється. Сучасність висуває все більш високі вимоги до навчання практичному володінню іноземною мовою у повсякденному спілкуванні і в професійній сфері. Випускникам немовних вищих навчальних закладів іноземна мова необхідна перш за все для більш глибокого освоєння спеціальності і для практичного використання в професійній діяльності.

Курс іноземної мови передбачає такий вид навчальної діяльності як написання реферату англійською мовою з основної спеціальності студентів. Реферування текстів зі спеціальності іноземною мовою є новим і дуже важливим видом мовної діяльності для студентів. Ось чому одним із завдань навчання англійської мови в немовних вищих навчальних закладах є формування у студентів умінь працювати з оригінальною англійською літературою зі спеціальності і, зокрема, навичок реферування.

Процес формування умінь та навичок реферування спеціальних текстів у студентів немовних спеціальностей не знайшов належного відображення в науковій педагогічній літературі. Проблеми, які постають перед викладачами іноземної мови, спонукають до пошуку найбільш дієвих форм, засобів, методів, технологій навчання різним видам реферування.

Мета статті – описати процес формування знань, умінь та навичок реферування текстів зі спеціальності англійською мовою у студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Проблемі реферування текстів присвячено ряд наукових робіт як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Реферування текстів в контексті оброблення наукової інформації вивчається В. Гнедишевим і Ю. Сурміним; вивченням наукової мови в контексті прогресивної концепції діяльнісного підходу займається Г. Онуфрієнко; розвитку інформаційно-аналітичної компетентності присвячені роботи О. Гайдамак, О. Назначило, В. Омельченко, Л. Петренко; технологія навчання реферування висвітлено в публікаціях Н. Шрамкової, М. Степанової, С. Володарської.

У лінгвістиці прийнято розподілення текстів на первинні (оригінальні) і вторинні. До первинних текстів відносяться художні твори, наукові дослідження (монографії), підручники, навчальні посібники, окремі публікації, журнали і журнальні статті, виступи і матеріали наукових конференцій. Вторинні тексти являють собою переробку змісту первинного тексту і мають за мету передати основну ідею і новизну матеріалу, який викладено в первинному тексті. Пошук і передача первинної інформації визначає цінність вторинного документа. Вторинними документами є реферат, анотація, конспект, переклад, анотаційний переклад, консультативний переклад, критична стаття, коментар і таке інше.

Створення вторинних текстів пов'язане з двома основними процесами: згортання й розгортання інформації. Згортання – це скорочення первинного тексту, при якому зберігається інформація, яка є необхідною для повідомлення основного змісту. Зворотний процес – розгортання, при якому текст не тільки доповнюється уточненнями і поясненнями, але й набуває нових змістовних якостей. Ось чому вторинні тексти, хоча і не містять нової інформації, відіграють важливу роль в її опануванні [5, с. 83].

Основними формами скороченого представлення змісту первинних текстів є реферати, написання яких, тобто реферування, необхідно навчати студентів.

Існують різні підходи до класифікації рефератів. Наприклад, реферати поділяють за змістом, ознакою орієнтованості на споживача та формалізацією структури [3, с. 202].

До реферування іншомовних текстів існують специфічні вимоги. Вони мають бути семантично адекватними, обмеженими малим обсягом і одночасно з найбільш повним викладенням основного змісту первинного документу.

Метою усіх видів рефератів є повідомлення певної наукової інформації. За допомогою рефератів студент більш детально опановує питання предмету, який вивчається, аналізує різні точки зору, явища, факти і події.

Традиційно вважається, що повноцінний реферат повинен базуватися на 3-4 монографіях, 2-3 статтях, 1-2 документах [4, с. 13]. Процес написання реферату передбачає самостійний пошук матеріалу. Але при цьому необхідно вчити студентів правильним прийомом роботи з матеріалами і коректному цитуванню використаних джерел.

Як показав досвід роботи, найбільш складними частинами при написанні реферату є вступ і завершення. У вступі необхідно сформулювати мету роботи, вказати на конкретні завдання, які треба вирішити у зв'язку з цією метою. Для того, щоб написати вступ, важливо мати умінь визначити мету, обґрунтувати необхідність роботи над рефератом на конкретну тему і свої підходи до проблеми, яка розглядається [2, с. 51].

У першу чергу необхідно повідомити про тему роботи. Це можна зробити за допомогою наступних виразів:

The ... subject (matter) ... of this course paper is ... The present paper ... goes (inquires) into / focuses on / deals with ...

Для визначення мети роботи можливо використовувати наступні вирази:

The aim of this paper is to find some optimal ways of ... This paper aims at ... Writing this paper there were two / three goals in mind. The ... chief / general ... aim is ...

У вступі також необхідно коротко зупинитися на характеристиці використаної літератури. Наприклад: The books and articles of the following authors constitute the theoretical basis for this work: ...

Описати структуру реферату можна наступним чином:

In this paper I attempt to clarify the relation of To do so, I first present ... then attempt to show that In conclusion, ... is considered. The structure of this course paper is as follows. The first part reviews / describes / clarifies / outlines ... Part 2 (section 2) dwells on / enlarges upon / shows that / argues that The final part proposes / summarizes / spells out in detail [2, с. 52-53].

В основній частині реферату розкривається зміст реферативної роботи, яка включає як теоретичний, так і практичний аспекти проблеми, яка досліджується. У рефераті, як правило, подається огляд літератури з теми, яка розглядається, проводиться критичний аналіз позицій різних авторів, розкривається методологія, історія визначеної проблеми, напрями дослідження.

Основна частина реферату розподіляється на розділи, пункти і підпункти згідно до логічної структури подання матеріалу. Розділи і пункти повинні мати заголовки. При цьому необхідно, щоб заголовки точно відповідали змісту текстів, які до них відносяться. У заголовках бажано по можливості уникати вузькоспеціальних термінів, скорочень, аббревіатур, формул. Інформація у заголовках (підзаголовках) підпорядкованих рубрик (наприклад, підпунктів) не повинна повторювати інформацію, яка вже заявлена у заголовках рубрик вищого порядку [1, с. 26].

У процесі підготовки реферату зі спеціальності англійською мовою необхідно знати, що існують певні особливості використання лексики, граматичних конструкцій, засобу викладання матеріалу.

У рефератах, які написані англійською мовою, використовуються переважно довгі речення. Зокрема, характерним є використання переважно дієслівних форм. Українській мові, навпаки, притаманне більш широке використання предметних дій і ознак, що виявляється у більш частому використанні іменників, ніж в англійській мові.

Відносно синтаксичної структури англійські тексти науково-економічного змісту відрізняються своєю конструктивною складністю. Вони багаті на прикметники, інфінітивні та герундіальні звороти, особисті форми дієслова часто використовуються у пасивному стані. Тим самим особистість автора переміщується на другий план, а назви предметів, процесів і т. ін. виходять на перше місце і згідно з твердим порядком слів англійської мови, стають підметами. В україномовній науковій літературі пасивний стан також використовується доволі часто, але значно менше, ніж в англійській.

Під час написання реферату англійською мовою прийнято викладати матеріал як від першої особи (In this paper I suggest ...), так і від третьої. Часто використовуються безособові та неозначено-особові конструкції типу: it was decided, it has been found expedient, it is to be noted, it is necessary, it is important, care must be taken. Для логічного виділення окремих змістовних елементів в англійській науковій літературі часто використовують порушення твердого порядку слів (інверсію): In Table 1 are listed the data obtained. Working under hard conditions were all the early students of this new field of metallurgy.

Таким чином, можна зробити висновок, що до особливостей оформлення рефератів англійською мовою слід віднести синтаксичну повноту оформлення висловлювання, наявність аналітичних конструкцій, широке вживання пасивних форм, безособових, неозначено-особових зворотів. Переважає теперішній час дієслів, використання якого дає можливість передавати відомості як абсолютні об'єктивні, поза часом, як істину в останній інстанції. Присутні такі багатоступеневі складнопідрядні речення, які багаті термінами і так званою «загальнонауковою лексикою». Усі вказані лексико-синтаксичні особливості написання рефератів англійською мовою підпорядковані єдиній меті – підкреслити об'єктивність інформації, яка в них подається.

Висновки в кінці кожного питання резюмують сутність поданої інформації, являють собою логічне завершення розглянутого матеріалу і дають можливість перейти до наступного питання.

Дуже важливою є заключна частина роботи. У ній формулюються загальні висновки зі всього представленого матеріалу, демонструється, які питання вдалося розглянути більш-менш повно, які розглянуті лише частково. Визначається сфера подальших досліджень. Завершення має включати висновки, які відповідають тим цілям і завданням, які були сформульовані у вступі. Наведемо приклади фраз, які можуть використовуватись під час написання завершення:

Summing up the results of the conducted analysis the following conclusions can be made: I want to end this paper ... by repeating / stressing / emphasizing that The obtained results ... can be directly applied to the process of

Таким чином, написання реферату зі спеціальності англійською мовою студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів є складним мисленнєвим процесом, що будується на основі вищих пізнавальних процесів, потребує розвитку інформаційно-аналітичних умінь і навичок, міжкультурної та лінгводидактичної компетенції. Підготовку до реферування економічних та аграрних текстів доречно здійснювати поетапно з використанням активних методів і прийомів навчання, обов'язковим попереднім опрацюванням відповідних джерел рідною мовою, з критичним осмисленням головної ідеї тексту, його контекстуалізації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між фактами та подіями, про які йдеться в тексті, що реферується.

Література:

1. Басаков М. И. От реферата до дипломной работы. Рекомендации студентам по оформлению текста [Текст] / М. И. Басаков – Ростов-на-Дону : Феникс, 2001. – 64 с.
2. Володарская Е. Б. Английский язык. Методология написания рефератов: учеб. пособие [Текст] / Е. Б. Володарская, М. М. Степанова. – СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2009. – 84 с.
3. Петренко Л. М. Інформаційно-аналітична компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу: Алгоритм ефективної діяльності: Навчально-метод. посібник / Л. М. Петренко. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2013. – 252 с.
4. Францифоров Ю. В. От реферата к курсовой, от диплома к диссертации: Практическое руководство по подготовке, изложению и защите научных работ. [Текст] / Ю. В. Францифоров, Е. П. Павлова. – М. : Книга сервис, 2004. – 128 с.
5. Фролова Н. А. Реферирование и аннотирование текстов по специальности (на материале немецкого языка): учеб. пособие [Текст] / Н. А. Фролова. – Волгоград : ВолгГТУ, 2006. – 83 с.